

teljesnek vett családban 87 homogén házasság van, ennek kétharmad része felsőfokú végzettséggel rendelkezők együttélését jelenti. Ezen belül a drogos és alkoholos csoportban 18 homogén házasság van, ebből 13-ban felsőfokú végzettségű szülőket találtunk.

Jelentős viszont az eltérés a baráti körök esetében. A drogfogyasztók környezetében a legtöbb barát szintén fogyasztó. A teljes mintában 13-an vannak, akik soha, semmit nem próbáltak és a baráti körükben sincs ilyen személy. A többség megemlíti baráti körében egy-két, illetve néhány, esetenként több személyt is, aki alkoholt és/vagy drogot fogyaszt. A devianciaelemek erős szubkulturális jelenléte (belépési korok, baráti kör, teljesítményorientáció – iskolatípus, családi háttér), és azok vonzó hatása a korosztályos környezetre egyaránt érvényesül.

Arra a kérdésre, hogy 25 évesen fogyaszt-e majd alkoholt, 61 fő „igen”-nel, 36-an „nem”-mel és 47-en „nem tudom”-mal válaszoltak. Nyilvánvaló, hogy a csoportok belső szerkezete és a környezet idővel változik, mégis a bizonytalan válaszok a veszélyeztetettek számának esetleges növekedését jelezhetik.

Bojda Beáta – Szabó Csaba

A GAZDASÁGI KAMARÁK SZEREPE A SZAKKÉPZÉSBEN

Magyarországon az elmúlt években a szakképzés területén jelentős változások mentek végbe. Mind az iskolarendszerű, mind az iskolarendszeren kívüli szakképzésben struktúraváltás történt.

Ezen átalakulási folyamatokban fontos szerepet játszanak azok a törekvések, amelyek a gazdaság és a képzés kapcsolatát erősítik. Az iskolarendszerű képzésben történő változások, mint a képzési szerkezet átalakulása és a képzés tartamának bővítése, a gazdaság képzésben megnyilvánuló igényeit jelzik. Az iskolarendszeren kívüli képzés robbanásszerű kibővülése szintén a gazdaság új típusú igényeivel magyarázható. A gazdaság és a képzés közötti intézményesült közvetítői szerepkört a gazdasági kamarák vállalták fel.

1994-ben a kamarai törvény elfogadásával (1994. évi XVI. törvény) döntő változás történt a gazdasági érdekképviseleti szervezetek működésében. A korábbi országos érdekképviseleti szervezet mellett három kamara alapításáról döntött a törvény (Agrárkamara, Kézműves Kamara, Kereskedelmi és Iparkamara).

A törvény szerint a kamarák gazdasági önkormányzatok, köztisztviseltek, feladatuk a gazdaság általános fejlesztése. Ágazati, szakmai, munkáltatói és munkavállalói érdekképviseletet nem láthatnak el.

A gazdasági kamarák szerepe a szakképzésben többreű:

- ◊ Olyan fórumok résztvevői, ahol a szakképzéssel kapcsolatos törvények, illetve stratégiák kidolgozásában javaslattevő, véleménynyilvánító szerepük van, és ugyan-ezen fórumokon a szakképzéssel kapcsolatos pénzalapok felosztásában véleményező és javaslattevő joguk van (például Országos Szakképzési Tanács).
- ◊ A gazdasági kamarák feladatkörébe számos közjogi funkciót (ezek főként igazgatási és ellenőrzési jogkörök) utalt át az állam a szakképzési törvényben.

A magyar kamaráknak az alapképzésben betöltött szerepét a szakképzési törvény (az 1995. évi LXXXIV. törvény a szakképzésről szóló 1993. évi LXXXVI. törvény módosításáról) világosan behatárolja. Eszerint a kamarák a következő főbb feladatokat látják el:

- ◊ Vizsgáztatásban való részvétel.
- ◊ Tanulói szerződések ellenőrzése.
- ◊ Új szakmák bevezetése.
- ◊ Gyakorlati helyek fejlesztése, minősítése és ellenőrzése.
- ◊ Mesterképzés.

1997-ben a Nemzeti Szakképzési Intézet megbízásából kutatást kezdtünk a szakképző intézményekben¹. A kutatás célja, hogy feltárja a szakképzési intézményekben lezajlott és zajló struktúraváltást, a képzési és a szakmaszerkezet változását, illetve hogy feltárja a gyakorlóléhelyek változásait. Ez utóbbi témakörhöz kapcsolódva azt is meg kívánjuk vizsgálni, hogy a gazdasági kamarák milyen szerepet töltenek be a szakképzésben.

A kutatás, amely több szakaszból áll, egy kérdőíves vizsgálattal kezdődött. Minden olyan szakképző intézménybe, ahol szakmunkásképzés folyik, postai kérdőívet juttattunk el.

A kérdőíves vizsgálat az összes szakmunkásképzést folytató intézményt érintette. A teljeskörű minta összeállítását három forrásból végeztük: egyrészt a Művelődési és Közoktatási Minisztérium középfokú iskolák címlistáját, másrészt a Nemzeti Szakképzési Intézet adatbázisát használtuk fel, emellett az Országos Pályaválasztási Útmutató adataival is összevetettük a két címlistát. Összesen 330 olyan intézményt találtunk, amely jelenleg szakmunkásképzést vagy szakmunkásképzést is folytat.

Ebből a 330-ból 105 intézmény küldte vissza kérdőívünket. Ez a közel 1/3-os arány egy postai kérdőíves vizsgálat esetén átlagos visszaküldési aránynak tekinthető, és lehetővé teszi, hogy következtetéseket fogalmazzunk meg a szakmunkásképzést folytató iskolákra vonatkozóan.

A következő főbb kérdésekkel fordultunk az iskolákhoz: melyik gazdasági kamarával van az iskolának kapcsolata, milyen problémákkal fordultak eddig az iskolák a gazdasági kamarákhoz, milyen elvárásaik vannak a gazdasági kamarákkal szemben. Az iskolák közel egyötöde mindegyik kamarával kapcsolatban áll. Az iskolák fele a Kézműves és a Kereskedelmi és Iparkamarával egyaránt kapcsolatban áll. Az iskolák maradék egyharmada általában csak egy-egy kamarával áll kapcsolatban (a legnagyobb számban a Kereskedelmi és Iparkamarával), három százalékuk egyik kamarával sincs kapcsolatban. Ezek az arányok egyrészt jelzik a kamarák közötti szakmafelosztást (a Kereskedelmi és Iparkamara felelős a legtöbb szakmáért), másrészt jelzik az iskolák szakmastruktúráját is, vagyis azt, hogy az intézmények többsége olyan szakmákat oktat, amelyek egyaránt tartoznak a Kereskedelmi és Iparkamarához, illetve a Kézműves Kamarához.

Településtípus szerint olyan összefüggés mutatkozik a kamarák és a településtípusok között, amely szerint az Agrárkamara csak kisvárosi és községi iskolákkal áll kapcsolatban, míg a Kereskedelmi és Iparkamara és a Kézműves Kamara csak na-

¹ A vizsgálatban résztvevő kutatók: Liskó Ilona, Ránki Júlia, Bánfalvy Csaba

gyobb települések iskoláival. Regionális szempontból nem tapasztaltunk összefüggést egy-egy kamara jelenléte vagy hiánya és a régiók között.

Milyen problémákkal fordultak a kamarákhoz

	Esetek %-ában	Válaszok %-ában
Vizsgáztatás	36,6	63,1
Gyakorlati helyek ellenőrzése	12,5	21,5
Tanulószerződés problémái	9,8	16,9
Pályázatok támogatása	8,9	15,4
Gyakorlati helyek minősítése	7,1	12,3
Szakképzési hozzájárulások elősegítése	5,4	9,2
Új szakmák bevezetésekor segítségadás	4,5	7,7
Munkaerőpiaci előrejelzések	4,5	7,7
Mesterképzés felvállalása	3,6	6,2
Profilváltás elősegítése	2,7	4,6
Tanműhelyek létrehozása	1,8	3,1
Tanuló-munkahely viták rendezése	1,8	3,1
Nemzetközi kapcsolatok elősegítése	0,8	1,5
Összesen	100	172,3

Amint azt a táblázat adatai is mutatják, az iskolák a legtöbb esetben olyan feladatokkal fordultak a kamarákhoz, amelyeket a szakképzési törvény a kamarákra ruházott át. A vizsgáztatás, a képzőhelyek minősítése és a tanulószerződések kérdéskörei mellett az iskola anyagi támogatásával összefüggő problémák (pályázatok támogatása, tanműhelyek létrehozása, szakképzési hozzájárulások elősegítése), valamint a helyi munkaerőpiaccal és képzési piaccal kapcsolatos feladatok is megjelennek (új szakmák indítása, munkaerőpiaci előrejelzések).

A gyakorlólhelyek minősítésével kapcsolatban azt tapasztaltuk, hogy az iskolák egynegyedében már készültek minősítések, és több iskolában tervezik ezek elkészítését. Viszont az iskolák egyharmadában még szó sincs erről. A gyakorlólhelyek minősítése regionális összefüggést is mutat. A Győr és a Szolnok megyei, valamint a budapesti iskolák közül jelezték a legtöbben, hogy gyakorlólhelyeik egy részét már minősítették. Négy megyében viszont (Baranya, Heves, Borsod, Szabolcs) még egyáltalán nem került sor minősítésre. Településtípusok szerint a legnagyobb számban a fővárosi és a megyeszékhelyeken levő iskolák gyakorlólhelyeit minősítették.

Összesen 297 gyakorlólhelyen készült minősítés. Az adatok szóródása igen nagy, mivel vannak olyan iskolák, ahol csak egy, de akad olyan is, ahol 143 gyakorlólhelyet minősítettek. Ezek legnagyobb részét a Kereskedelmi és Iparkamara készítette, a legkevesebbet az Agrárkamara. A Kereskedelmi és Iparkamara öt megye kivételével már mindenhol készített minősítést, míg a Kézműves Kamara csak öt megyében.

A tanulószerződések terén az adatok azt mutatják, hogy az iskolák egynegyedében vannak olyan tanulók, akik tanulószerződést kötöttek. Összesen 1406 tanuló rendelkezik tanulószerződéssel, iskolánként ez átlagosan 64 diákot jelent. Viszont az iskolák között nagy a szóródás. Vannak olyan iskolák, ahol csak egy tanuló rendelkezik tanulószerződéssel, de akad olyan iskola is, ahol 293. A szerződések túlnyomó többségét a Kézműves Kamara kötötte.

Ugyanakkor a táblázatban felsorolt problémákkal kapcsolatban az iskolák kétharmada hiába kért segítséget a kamaráktól. Ebben azonban régióként és kamaránként is különbségeket tapasztaltunk. Így a Békés, Csongrád és Vas megyei iskolák

kapták a legtöbb segítséget a kamaráktól, valamint azok az iskolák, amelyek az Agrárkamarával és a Kereskedelmi és Iparkamarával állnak kapcsolatban. Ez a segítség főként a vizsgáztatásra szorított.

Milyen feladatokat kellene ellátnia a kamaráknak

	Esetek %-ában	Válaszok %-ában
Vizsgáztatás	14,6	30,4
Gyakorlóhelyek feltételeinek javítása	10,4	21,7
Anyagi támogatás	10,4	21,7
Tanulószerződés megkötése	9,4	19,6
Munkaerőpiaci előrejelzések	8,3	17,4
Információ adás	8,3	17,4
Szaktanácsadás	6,3	13,0
Mesterképzés	6,3	13,0
Segítségadás új szakmák bevezetésénél	5,2	10,9
Gyakorlóhelyek minősítése	4,2	8,7
Koordinálás	4,2	8,7
Struktúraváltás elősegítése	3,1	6,5
Pályázatok támogatása	3,1	6,5
Gyakorlóhelyek ellenőrzése	2,1	4,3
Nemzetközi kapcsolatok elősegítése	2,1	4,3
Gyakorlati oktatóhelyek szerzése	1,0	2,2
Munkába állás megkönnyítése	1,0	2,2
Összesen	100,0	208,7

Az előző táblázathoz képest több eltérést is tapasztalható. Amellett, hogy erre a kérdésre bővebb és részletesebb választ adtak az iskolák, a kamaráktól elvárt feladatok hangsúlya is eltolódott. Csoportosítva az elvárásokat, a legtöbben az iskola működésével kapcsolatos információnyújtást várnak el. Összességében az iskolák közel 30 %-a vár el munkaerőpiaci előrejelzéseket, információkat, szaktanácsokat és koordináló feladatokat. A másik nagy csoportot azok az iskolák alkotják, amelyek konkrét anyagi támogatást és a gyakorlóhelyek feltételeinek javítását kívánják.

A mindkét táblázatban szereplő mesterképzés azzal magyarázható, hogy az iskolák 70 %-a vesz részt az iskolarendszeren kívüli képzésben (40 %-uk a munkanélküliek képzésben, a felnőttképzésben és a tanfolyami képzésben egyaránt).

Ahhoz képest, hogy az iskolák többsége még nem kapott segítséget a kamaráktól, arra a kérdésre, hogy mennyire elégedett a kamarák munkájával, az iskolák fele válaszolta azt, hogy elégedett. Vas megyében a legelégedettebbek, de szintén sok iskola elégedett a kamarák munkájával Bács-Kiskun és Szolnok megyében. A budapesti iskolák közül sokan azt válaszolták, hogy nem ismerik tevékenységüket, ezért nem tudják, hogy elégedettek-e vagy sem. A Borsod megyei iskolák a legkevésbé elégedettek azokkal. Településtípusok szerint is tapasztaltunk összefüggést, ugyanis minél nagyobb településen található az iskola, annál nagyobb a kamarák munkájával való elégedetlenség.

Összegezve azt mondhatjuk, hogy a kamarai törvény megszületése óta eltelt három év igen vegyes képet ad a kamarák munkájáról. Mivel a kamarák területi alapon szerveződnek, ezért az egyes megyékben aktivitásuk különböző, de különbözik a három kamara aktivitása is. Mindezek mellett ez az adatfelvétel azt mutatja, hogy ezek eddig leginkább a vizsgáztatásban teljesítették feladatukat.

Fehérvári Anikó